

Sidas svar på remiss av ”Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige”; slutbetänkande av utredningen om ökad internationalisering av universitet och högskolor, SOU 2018:78

Regeringen har i remiss daterad 2018-12-20 begärt ett remissvar av Sida. Rubricerade slutbetänkande ligger delvis utanför Sidas kompetens- och ansvarsområden. Sida väljer därför att avgränsa sina kommentarer till frågan om utlandsnärvaro och ett (två) påpekande(n) angående stipendier.

Utlandskontor

Slutbetänkandet föreslår en utbyggnad av så kallade utlandskontor i syfte att bevaka utvecklingen inom utbildning och forskning i länderna och bygga upp och vidmakthålla internationella utbildnings-, forsknings- och innovationssamarbeten. I detta sammanhang omnämns att ”Sidas utlandsnärvaro borde kunna utnyttjas i viss utsträckning för att främja Sverige som kunskapsnation och för att hämta in kunskap om lokala förhållanden i många relevanta länder” (sid 123).

Ett långsiktigt mål för forskningssamarbetet inom svenskt utvecklingssamarbete är att länderna ska ha tillräcklig forskningskapacitet för att kunna bedriva jämlika internationell forsknings- och innovationssamarbeten. Sådana samarbeten kan potentiellt ske mellan respektive lands universitet och forskare och svenska universitet och forskare.

Sida har forskningssekreterare placerade vid svenska ambassader i ett urval länder (för bilaterala samarbeten i Etiopien, Moçambique, Rwanda, Tanzania och Uganda samt för regionala forskningssamarbeten i Thailand). Forskningssekreterarna besitter i hög grad relevant kompetens och kontaktytor för det syfte som slutbetänkandet pekar på och delar gärna med sig av den kunskap om lokala förhållanden man besitter.

Sidas uppdrag är emellertid att uppfylla det biståndspolitiska målet att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Det finns en potentiell spänning mellan syftet att stärka samarbetslandets forskningskapacitet genom internationella kontakter allmänt och betänkandets syfte att stärka landets samarbete med Sverige. Dessutom är det inte självklart att man enkelt kan lägga ytterligare uppdrag på denna personalkategori. Att utnyttja Sidas forskningssekreterare i fält som en del av en utlandsbemanning för svenska behov kräver alltså dels särskilda riktlinjer för ett sådant separat uppdrag och dels en finansiering utanför biståndsbudgeten.

Stipendier

Slutbetänkandet för ett resonemang (sid 296-7) om att det finns en potentiell målkonflikt när det gäller studenter och forskare från låginkomstländer som genom stipendier å ena sidan utbildas i Sverige som ett led i kunskaps- och institutionsuppbyggnad i sina hemländer och å andra sidan intresset, både från individen och från svenska aktörer, att behålla studenten i Sverige. Slutbetänkandet söker tona ner denna motsättning. Man menar att även studenter som blir kvar i Sverige bidrar till sina hemländer, bland annat med hänvisning till utredningen om cirkulär migration.

Det är Sidas erfarenhet, bland annat från forskningssamarbetet, att en stor utmaning för låginkomstländerna är den stora bristen på utbildade medborgare. Det är därför viktigt att individer som fått en internationell utbildning återvänder till sina hemländer och bidrar till att stärka kompetensen både inom universiteten och i omkringliggande samhälle. Sida rekommenderar därför en viss varsamhet vad gäller att med olika medel uppmuntra studenter att stanna i Sverige efter avslutad utbildning, särskilt om vistelsen i Sverige finansieras inom utvecklingsamarbetet.

Ytterligare en synpunkt inom detta område är slutbetänkandets förslag att utveckla formerna för de stipendie- och utbytesprogram som finansieras inom utvecklingsamarbetet (sid 330-5). Sida delar slutbetänkandets uppfattning att en lämplig form för en expansion av studenters möjligheter att komma till Sverige för utbildning är genom utbytesprogram. Dessa innebär att studierna i Sverige ingår i utbildningen i hemlandet, att vistelsen är relativt kortvarig vilket minskar risken att studenterna fastnar i Sverige och dessutom att utbytesformatet innebär att utbildningen i Sverige inte är föremål för studieavgifter vilket frigör resurser för att täcka studenternas levnadsomkostnader. Att utbytesprogram dessutom medför att svenskar på motsvarande sätt tillbringar tid vid ett universitet i ett låginkomstland stärker den internationella erfarenheten och förståelsen för utvecklingsproblematiken i den svenska resursbasen. Från Sidas perspektiv är det dock viktigt att utbytesprogrammen bedöms utifrån samarbetslandets behov. Ett utökat fokus på institutionellt samarbete mellan de universitet som ingår i utbytesprogrammet skulle öka relevans och effektivitet i programmen.

Utöver dessa specifika kommentarer har Sida inget att erinra mot remissförslaget.